

FÖRSVARINDUSTRI

Med en omsättning på över 97,3 miljarder euro 2014 och med 500 000 direktanställda och 1,2 miljoner indirekta arbetstillfällen är den europeiska försvarsindustrin en viktig industrisektor. Den präglas av ekonomiska och tekniska möjligheter som utgör viktiga faktorer för den europeiska industrins konkurrenskraft. Europeiska försvarsbyrån, som inrättades 2004, bidrar till industrins utveckling. Sektorn står nu inför utmaningar i form av marknadsfragmentering och minskade försvarsutgifter.

RÄTTSLIG GRUND

EU:s åtgärder på försvarsområdet måste utgå från artikel 352 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), som gäller i de fall då EU-fördragen inte anger uttryckliga bestämmelser för de åtgärder som måste vidtas för att uppnå ett av unionens mål. Medan artikel 173 i EUF-fördraget anger den rättsliga grunden för EU:s industripolitik har det varit svårt att nå framsteg när det gäller tillämpning av den inre marknadens bestämmelser på försvarsmaterielmarknaden. Detta på grund av artikel 346.1 i EUF-fördraget, som anger att "varje medlemsstat får vidta åtgärder, som den anser nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel".

MÅL

Försvarsindustrin har varit viktig för EU genom sina tekniska och ekonomipolitiska aspekter. Den europeiska försvarsindustrins konkurrenskraft är mycket viktig för den framväxande gemensamma säkerhets- och försvarspolitikens (GSFP) trovärdighet. Det är därför viktigt att EU-medlemsstaterna samarbetar med varandra för att få ett slut på sådan politik och sådana rutiner som hindrar europeiska försvarsföretag från att arbeta tillsammans på ett mer effektivt sätt.

RESULTAT

EU:s försvarsindustri är viktig för den europeiska ekonomin som helhet. I likhet med all annan industriverksamhet måste försvarsindustrin bli allt effektivare för att kunna erbjuda sina kunder prisvärda produkter och samtidigt värna aktieägarnas intressen.

A. Bakgrundsfrågor

1. Forsknings- och utvecklingspolitik

EU:s forskningsfinansiering är främst avsedd för civila syften. Vissa av de tekniska områden som ingår – t.ex. materiel och informations- och kommunikationsteknik –

kan bidra till en förbättring av försvarets tekniska bas och industrins konkurrenskraft. När så är möjligt måste därför försvarsindustrins behov återspeglas i genomförandet av EU:s forskningspolitik. Vid Europeiska rådets möte i december 2013 uppmanades medlemsstaterna att öka sina investeringar i forskningssamarbetsprogram, och kommissionen uppmanades att tillsammans med Europeiska försvarsbyrån utarbeta förslag för att fortsätta att stimulera forskningen om produkter med dubbla användningsområden.

2. Export

2008 antog rådet en gemensam ståndpunkt [2008/944/CFSP](#) om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel, vilken ersatte ett tidigare politiskt samförstånd [EU:s uppförandekod om vapenexport](#) (1998). Den gemensamma ståndpunkten innebär att EU är den enda regionala organisation som har upprättat ett rättsligt bindande avtal om export av konventionella vapen. Syftet med ståndpunkten är att öka samstämmigheten mellan EU-medlemsstaternas exportkontrollpolitik, eftersom vapenexport i slutändan förblir en fråga som tillhör den nationella behörigheten. EU:s exportkontroll regleras i sin tur genom förordning (EG) nr 428/2009, som innehåller gemensamma kontrollbestämmelser för EU, en gemensam förteckning över produkter med dubbelanvändning samt samordning och samarbete till stöd för konsekvent genomförande och efterlevnad i hela EU.

Den 30 juni 2011 offentliggjorde kommissionen en grönbok om EU:s system för kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden, i syfte att undersöka hur EU:s system fungerar för närvarande och se om det finns områden som bör reformeras. Detta banade väg för antagandet av ett meddelande ([COM\(2014\)0244](#)) som föreslår en långsiktig vision för EU:s exportkontroll och fastställer konkreta politiska alternativ för modernisering av systemet för exportkontroll. I september 2016 antog kommissionen ett förslag om att modernisera den befintliga förordningen (EG) nr 428/2009 och stärka exportkontrollen för produkter med dubbla användningsområden.

B. EU:s försvarsindustripolitik

1. På väg mot en europeisk marknad för försvarsutrustning

I september 2004 publicerade kommissionen en grönbok om försvarsupphandlingar ([COM\(2004\)0608](#)) vars syfte var att bidra till en stegvis uppbyggnad av en europeisk marknad för försvarsmateriel med mer insyn och större öppenhet mellan medlemsstaterna. Grönboken är en del av åtgärderna i meddelandet *På väg mot en EU-politik för försvarsutrustning*, som kommissionen antog i början av 2003. Målet var att åstadkomma en effektivare användning av resurserna på försvarsområdet, höja den europeiska industrins konkurrenskraft och bidra till förbättringar av militär utrustning inom ramen för den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna.

2007 enades EU:s medlemsstater om att främja utvecklingen av en europeisk försvarsteknisk och försvarsindustriell bas genom en strategi för detta. Underhåll och ytterligare utveckling av denna bas är ett av huvudsyftena med EU:s försvarsindustripolitik. I juli 2006 sättes det mellanstatliga systemet för att förbättra konkurrensen vid upphandlingar inom den europeiska marknaden för försvarsutrustning. Den styrande principen för detta frivilliga mellanstatliga system är en [uppförandekod för upphandling av försvarsmateriel](#) (november 2005) med

tillhörande rapporterings- och övervakningssystem som bidrar till att tillförsäkra ömsesidig öppenhet och ansvarighet medlemsstaterna emellan. Ett annat viktigt led i detta är [koden för bästa praxis för försörjningskedjan](#), från maj 2005.

Standardiseringen av försvarsutrustning är ett viktigt led i integreringen av de nationella marknaderna. 2012 gick man vidare med lanseringen av Edstar (European Defence Standards Reference system), vilket ersatte den tidigare handboken för upphandling av försvarsmateriel. Edstar kom efter utvecklingen av ett informationssystem om europeisk försvarsstandard (Edsis), som är en portal för en bredare standardisering av europeisk försvarsmateriel i syfte att tillkännage försvarsmaterielstandarder som ska utvecklas eller genomgå en väsentlig ändring.

Den 24 juli 2013 antog kommissionen ett meddelande om en handlingsplan för att förbättra den europeiska försvarsindustrins effektivitet och konkurrenskraft ([COM\(2013\)542](#)). Initiativen täcker följande områden: den inre marknaden, industripolitik, forskning och innovation, kapacitet, rymd, energi och internationell handel. Vad gäller upphandling av försvarsmateriel anger meddelandet att det ska inrättas en mekanism för marknadsövervakning.

2. Upphandling av försvarsmateriel och överföringar av försvarsmateriel inom EU

Genom direktiv 2009/43/EG om förenkling av villkoren för överföring av försvarsrelaterade produkter inom gemenskapen och direktiv 2009/81/EG om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet har EU inrättat relevanta riktlinjer för att skapa en EU-ram på detta område.

I direktiv 2009/81/EG infördes rättvisa och transparenta regler för upphandling på försvarsområdet som borde underlätta för försvarsindustriföretag att få tillträde till försvarsmarknaderna i andra medlemsstater. Direktivet föreskriver som standardförfarande ett förhandlat förfarande med föregående offentliggörande, vilket öppnar för större flexibilitet, särskilda säkerhetsregler för känslig information, klausuler om säkerhet vid anskaffning och särskilda regler om underentreprenader. Medlemsstaterna kan dock vid behov undanta försvars- och säkerhetskontrakt för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen (artikel 346 i EUF-fördraget).

Direktiv 2009/43/EG om överföring av försvarsmateriel inom EU förenklar och harmoniserar villkoren och förfarandena för överföring av sådant material inom hela EU. Genom direktivet har ett enhetligt och transparent system inrättats som inbegriper tre licenstyper: allmänna, globala och individuella. Ett annat viktigt inslag i direktivet är certifieringen av företag. Företag som anses som tillförlitliga har rätt att göra överföringar på allmän licens. Individuella licenser bör snart räknas som undantag, att utfärdas endast i klart befogade fall.

3. Europeiska försvarsbyrån

Europeiska försvarsbyrån inrättades den 12 juli 2004. Dess huvuduppdrag är att utveckla unionens försvarsresurser, främja och utöka det europeiska samarbetet avseende försvarsmateriel, stärka det europeiska försvarets industriella och tekniska bas (EDTIB), skapa en internationellt konkurrenskraftig europeisk marknad för försvarsmateriel (EDEM) samt öka effektiviteten inom europeisk försvarsforskning och försvarsteknik.

4. Ett europeiskt säkerhetsforskningsprogram

Trots ansträngningarna för att skapa en gemensam ram för europeisk försvarspolitik har den europeiska forskningen på försvarsområdet som helhet minskat kraftigt sedan 2006. Till följd av denna oroande trend har många av unionens politiska organ börjat att agera. Det civila EU-programmet för forskning och innovation, Horisont 2020 (2014–2020) har öppnats upp för projekt med dubbla användningsområden. En av programmets utmaningar är att främja forskning för att trygga frihet och säkerhet för Europa och dess medborgare. Målet är att sammanföra alla intressenter som arbetar med säkerhet, det vill säga näringslivet, inbegripet de små och medelstora företagen, forskningsorganisationer och universitet samt myndigheter, icke-statliga organisationer och offentliga och privata organisationer verksamma på säkerhetsområdet. Det är av största vikt att slutanvändarna involveras. Den budget som har anslagits för trygga samhällen för perioden 2014–2020 är 1 700 miljoner euro, vilket motsvarar 2,2 procent av budgeten för Horisont 2020.

Med beaktande av försvarsforskningens ökande betydelse och de senast tidens förändringar i säkerhetsläget i Europa, föreslog kommissionen i november 2016 en europeisk försvarsfond för att effektivisera medlemsstaternas utgifter i en gemensam försvarskapacitet, stärka de europeiska medborgarnas säkerhet samt främja en konkurrenskraftig och innovativ industriell bas ([En europeisk försvarshandlingsplan – COM\(2016\)0950](#)). Under nästa fleråriga budgetram (2021–2027) planerar kommissionen att föreslå ett specifikt europeiskt försvarsforskningsprogram med en budget på uppskattningsvis 500 miljoner euro per år.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Europaparlamentet har antagit flera resolutioner som rör försvarsindustrin. I en [resolution](#) av den 10 april 2002^[1] begärde parlamentet att det skulle inrättas ett europeiskt krigsmaterielorgan och att försvaret skulle standardiseras. I sin [resolution](#) om grönboken om försvarsupphandlingar^[2] upprepade parlamentet den synpunkt som det tidigare gett uttryck för i sin resolution från 2002, om att en stark, effektiv och duglig europeisk vapenindustri och en effektiv upphandlingspolitik är avgörande för utveckling av den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. I betänkandet uttrycker dessutom parlamentet sitt stöd för kommissionens ansträngningar att bidra till att stegvis bygga upp en europeisk marknad för försvarsmateriel (EDEM) med mer insyn och större öppenhet mellan medlemsstaterna. Parlamentet lyckades även låta sina betänkligheter om det så kallade försvarspaketet (d.v.s. direktiven 2009/43/EG och 2009/81/EG) komma till uttryck i de i slutändan antagna texterna till dessa direktiv (exempelvis beträffande behovet att förbättra insynen och begränsa användningen av kompensationsavtal).

I sin [resolution](#) av den 22 november 2012 om genomförandet av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik^[3] insisterade parlamentet på att en uppbyggnad av EU-kapacitet också bör leda till ett befästande av det europeiska försvarets industriella

---

[1]EUT C 127E, 29.5.2003, s. 582.

[2]EUT C 280E, 18.11.2006, s. 463.

[3]EUT C 419, 16.12.2015, s. 124.

och tekniska bas, och parlamentet uppmanade medlemsstaterna att genomföra direktiv 2009/81/EG till fullo, för att uppnå bättre driftskompatibilitet mellan olika typer av utrustning och motverka fragmenteringen av marknaden.

Parlamentet efterlyste i sin [resolution](#) av den 21 november 2013^[4] också ett stärkt industriellt samarbete i Europa, och betonade behovet av stöd till GSFP-uppdrag genom den europeiska forskningen och av utveckling med hjälp av forskningsprogrammet Horisont 2020. Parlamentet uppmanade också medlemsstaterna att göra sina försvarsmarknader insynsvänligare och öppnare, samtidigt som det betonade försvarsupphandlingarnas särskilda karaktär.

I två resolutioner som antogs i [maj 2015](#)^[5] och [april 2016](#)^[6] efterlyste parlamentet en effektiv och ambitiös europeisk utrikes- och säkerhetspolitik som bygger på en delad vision för Europas viktigaste intressen. Parlamentet uppmanade medlemsstaterna att fastställa mål som bygger på gemensamma intressen och argumenterade för en vitbok om EU:s försvar som bygger på EU:s globala strategi. I resolutionen stödde parlamentet utvecklingen av en stark gemensam säkerhets- och försvarspolitik samt ett försvarssamarbete mellan medlemsstaterna.

I november 2016 antog parlamentet en [resolution](#) om en europeisk försvarsunion^[7] och föreslog att en sådan skulle lanseras snarast.

Frédéric Gouardères
05/2019

---

[4]EUT C 436, 24.11.2016, s. 26.

[5]EUT C 353, 27.9.2016, s. 74.

[6]Antagna texter, [P8_TA\(2016\)0120](#).

[7]Antagna texter, [P8_TA\(2016\)0435](#).

